VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Za bílým zlatem a šumivou dobrotou do Kaznějova

GPS souřadnice: 49.8939681, 13.3731019

Praktické informace

Délka trasy: 5 km

Obtížnost: Lehká trasa pro děti od 5 let. Výlet vede po rovince městem, pak ale také lesem. V těchto místech kola ani kočárky neprojedou. Pejskům se výlet bude líbit.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: Nejrychleji se do Kaznějova z Prahy dostane tak, že se vydáte po D5 směrem na Plzeň a pak Třemošnou. Tabule vám poté ukáže sjezd na Kaznějov. Přibližně 120 km ujedete za hodinu a půl.

Parkování: Vůz zdarma zaparkujte u nádraží v Kaznějově.

Možnost občerstvení: Restaurace Modrý hrozen a Brother´s pizza pub v centru nebo restaurace U Foksů vedle benzinky.

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Všeruby, Úterý, Manětín, Rabštejn nad Střelou, Plasy, Kralovice, Kožlany, Krakovec, Zbiroh, Kladruby atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

vítejte v Kaznějově, domově největšího kaolinového lomu ve střední Evropě, kterému se pro jeho bílou barvu a hloubku přezdívá český Grand Canyon – Velký kaňon. Toto město neproslavily jen bílé zlato a kyselina citronová. Dnes tu najdete i úžasné koupaliště, které v létě láká k cachtání v průzračné vodě. Cestou k němu můžete obdivovat krásné dřevěné sochy. Kdybychom se vrátili v čase, potkali bychom u vody děti, jak si na dlaň z modravého sáčku s obrázkem citronků nebo jiného ovoce sypou žlutavý prášek. A olizují ho! Barvil jazyk i pacinky podle příchuti. Žlutě, oranžově, červeně, ... A byl tehdy největším hitem všech prázdnin. O jakou pochutinu se jednalo? Pojďte s námi na výlet a vše se dozvíte.

Výlet s tajenkou vznikl s podporou a pomocí Destinační společnosti Postřelí, a je tudíž pro všechny ZDARMA. :)

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, vítejte v Kaznějově, v místě, kde se pod nánosem staletí skrývá příběh o bílém zlatě a alchymistických baňkách. Naše cesta začíná už ve středověku u mnichů z plaského kláštera, ale ten pravý rozkvět přinesla až moderní doba plná kouře z továren a houkání lokomotiv. Zdejší zvláštní bílou krajinu mají rádi i filmaři. Mohli jste ji vidět třeba v pohádce *Princezna ze mlýna 2*. Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomuto dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Když půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu



Doplňovačka

Zaparkujte kdekoli, kde je to možné. Nejlépe u nádraží v Kaznějově. Jeho okolí není z nejkrásnějších, ale nebojte, zlepší se to! A to výrazně! :)

Kaznějov je město se zajímavou historií, která sahá až do roku 1144, kdy byla ves darována klášteru v Plasích. Nejzajímavější na něm je však to, že se nedaleko odsud nachází největší povrchový lom na kaolin ve střední Evropě, který je tak obrovský, že je vidět i z letadla. (Možná i z vesmíru, což ale nemáme potvrzené.) Až úplně k němu sice naše putování nevede, ale na kaolin samozřejmě dojde. A nejen na něj.

Že nevíte, co je kaolin?

Představte si ho jako velmi vzácnou a čistou bílou hlínu. Vznikla před miliony let v nejhlubších hlubinách, kde se působením vody a tepla rozpadala tvrdá hornina zvaná žula. Je to v podstatě jemný prach, který je po vytěžení a vyprání tak bílý, že vypadá skoro jako křída nebo hladká mouka. Protože se z něj už odedávna vyrábí nejjemnější a nejdražší porcelán, začalo se mu po celém světě přezdívat bílé zlato.

Tato surovina má úžasné vlastnosti. Když se smíchá s vodou, stane se z ní tvárná hmota, ze které můžete vytvořit talíř, hrneček, WC mísu, dlaždičky, ... Prostě skoro cokoli, co potřebujete. Jakmile se pak takový výrobek vypálí v obrovské peci při velmi vysoké teplotě, stane se neuvěřitelně tvrdým, avšak zároveň křehkým. V tenounké vrstvě dokonce i částečně průsvitným. Kaolin je v tomto směru výjimečný, protože jako jedna z mála hliněných látek dokáže v žáru pece zůstat dokonale sněhobílý.

Tolik pro začátek.

Naše výprava začíná na železniční stanici, která byla pro město klíčová už od roku 1873, kdy tudy projela první lokomotiva na trati z Plzně do Žatce.

Hlavním důvodem stavby kolejí byly právě těžba kaolinu a výroba chemikálií. Koňské povozy už na přepravu tisíců tun materiálu nestačily. Přímo v areálu kaznějovské chemičky a u kaolinového lomu vznikla postupem času hustá síť soukromých kolejí, kterým se říká vlečky. Dříve po nich jezdily malé lokomotivy s naloženými vozíky. Právě díky dráze, u které jste vylezli z auta, se tedy Kaznějov proměnil z pidivesničky v jedno z nejdůležitějších průmyslových center v širokém dalekém okolí.

Od nádraží se vydáme po ***Školní naučné stezce***, která vznikla díky spolupráci místní základní školy a města.

Zkuste najít někde poblíž budovy nádraží čápa.

A pak také turistický rozcestník.

Vypátrejte na něm slovo, které označuje černého ptáka.

1. **Napište název ptáka.**

My ovšem za ptáky nejdeme. Pokračujeme stále rovně za nosem ulicí Nádražní.

Znáte nějakou pohádku, ve které si tento černý opeřenec poletuje?

Napovíme: Odvážná dívka Bohdanka se jednoho dne dozví o svých sedmi bratrech, které jejich matka v návalu vzteku proklela a proměnila je v černé ptáky. Aby je zachránila a vrátila jim lidskou podobu, musí pro každého z nich vlastnoručně ušít košili z kopřiv, které sama natrhala a zpracovala. Celou dobu, což trvá velmi, velmi dlouho, však navíc nesmí vydat ani hlásek. Jak to je dál?

Myslíte si, že musejí košile z kopřiv kousat a pálit? Pletete se. Jste-li EKO, pak vězte, že oděvy z tohoto houževnatého plevele jsou k přírodě mnohem šetrnější než ty z bavlny. Kopřivy dvoudomé se nemusejí hnojit ani okopávat. Vlákno z nich je pevnější než bavlna, má smetanovou až bílou barvu, je antibakteriální a příjemné na tělo.

Mineme pumpu. Ne tu benzinovou, nýbrž vodní. Najděte na ní obrázek trojzubce.

Na naučné tabuli o kousek dál zase ukažte prstíkem na mapě místo, kde se nacházíte. Vidíte, že jste lomu opravdu blízko. A budete ještě blíž! :)

Opatrně přejdeme hlavní a míříme ke krásně barevné mapě. Je malovaná dětmi pro děti.

Nám se moc líbil hlavně obrázek žluté brány na návsi – za chvíli ji sami uvidíte. Je naprosto přesný.

Podívejte se úplně nahoru na tabuli a zaměřte pohled doprostřed k číslici 3.

2. **Opište název města.**

I do tohoto krásného města mimochodem vede jeden z našich výletů s tajenkou.

Napravo najděte na budově *Kulturního zařízení Kaznějov* znak města. Co na něm vidíte? Píšťalka to není! :)

V červeno-zeleně děleném štítě je nahoře křivule a dole křížem přeložený mlátek (kladívko používané v hornictví) a želízko (to, do čeho se mlátkem tluče).

Křivule, která na obrázku tvarem připomíná píšťalku, je skleněný nástroj připomínající místní chemickou továrnu. V roce 1833 ji založil podnikatel Johann David Starck. Vyráběl v ní především kyselinu sírovou, které se tehdy říkalo oleum nebo také vitriol. Právě k její výrobě a přečišťování se v té době křivule běžně používaly.

K čemu je taková kyselina sírová dobrá? Ze všeho, co do ní ponoříte, doslova „vyžere“ vodu. Proto je to také žíravina. Proč takovou „fujtajblovku“ vůbec vyrábět? Protože bychom bez ní by neměli hnojiva, plasty, léčiva, barviva, … Také se využívá v akumulátorech, při zpracování ropy, výrobě výbušnin a ředěná k čištění odpadů v domácnostech.

Kyselina sírová se v přírodě kolem nás naštěstí aktuálně volně nevyskytuje, ale jiné chemické látky ano. Třeba i jedy.

Napravo míjíme velké tmavě zelené keře. Jejich plody jsou červené a prudce jedovaté. Věděli byste, jak se tyto dřeviny nazývají?

Tis červený je jehličnatý strom, který se může dožít úctyhodného věku přes tisíc let. Jeho dřevo je tak pružné a pevné, že se z něj ve středověku vyráběly ty nejlepší luky. Tato rostlina je však téměř celá prudce jedovatá. Obsahuje nebezpečnou látku zvanou taxin, která působí velmi rychle a člověku může způsobit selhání srdce. Jedinou částí tisu, která není jedovatá, je červený dužnatý obal okolo semínka. Ovšem tvrdé semeno uvnitř je naopak nejjedovatější částí plodu. Právě pro tyto smrtící vlastnosti si tis vybrala slavná spisovatelka Agatha Christie v několika detektivkách jako jed, kterým byly otráveny oběti.

Vrahům stačilo vylouhovat jehličí a semena v alkoholu nebo vodě a poté roztok hořké chuti vmíchat do nějakého výrazně kořeněného pokrmu nebo nápoje, aby hořkost zamaskoval. A bylo postaráno. Vy to ale nezkoušejte, je to trestné.

Na další křižovatce sejdeme po pěšině kolem modřínu a dubu k dětskému hřišti a pak Rybnickou ulicí.

Kdo chce vyzkoušet zdejší „prolejzačky“, může. Nezapomeňte ale, že za sebou máte teprve asi tak pětinu výletu. Moc se nevyčerpejte! :)

Oběhněte 3× dvě břízy dvojčata… A pak už hurá pod viadukt. Vypátrá na něm nějaké bystré očko „rok výroby“?

Nám to dalo docela zabrat.

Než se dostaneme na náměstí, můžeme si chvilku vyprávět.

Historie Kaznějova je úzce spjatá s tím, co leží hluboko pod zemí. Příběh tohoto pokladu začal dávno předtím, než se zde objevily první stroje.

Celá oblast byla před miliony let dnem pravěkého jezera a řek. Právě tyto přírodní síly sem naplavily vrstvy hornin, které se postupem času přeměnily v neuvěřitelně čistý bílý jíl, kterému dnes říkáme kaolin.

Zatímco v sousední Horní Bříze se těžba rozjela díky Johannu Fitzovi, v Kaznějově tomu bylo trochu jinak. První pokusy o využití zdejšího bohatství začaly už v polovině 19. století. Klíčovým byl rok 1833, kdy zde byla založena chemická továrna. Zakladatelem byl podnikatel Johann David Starck, který zjistil, že kaznějovská půda neobsahuje jen kaolin, ale

i další suroviny vhodné k výrobě chemikálií. Kaznějov se tak stal jedním z nejdůležitějších center chemického průmyslu v celém tehdejším Rakousku-Uhersku.

Jsme na nově zrekonstruovaném náměstí.

Najděte na domě napravo sluneční hodiny. Je na nich nápis.

3. Opište první slovo vlevo nahoře.

Hned vedle hodin je slunce. Našli, moji rádcové, našli? :)

Znáte nějakou básničku o slunci? My tuhle. Schválně, jestli se ji dokážete naučit do konce výletu.

Spí a spí,

slunce spí,

kdo ho asi probudí?

My si na něj zavoláme,

tím sluníčko přivoláme.

Vstávej, slunce, začni hřát,

my si s tebou chceme hrát.

Extra snaživí mohou recitaci doplnit aktivním pohybem. Jupí do kola. Někdo z vás doprostřed na bobeček. Bude představovat sluníčko. Ostatní krouží okolo. Když je řeč o spánku, šeptejte, když o volání, volejte. Při výzvě ke vstávání dupejte a na závěr tleskejte.

Jako maminka se autorka tohoto textu kdysi pokoušela budit svá tři „sluníčka“. Bez valného úspěchu. Jestli to nebude tím, že tři sluníčka jsou na naši Sluneční soustavu trochu moc. Kolik v ní máme Sluncí?

Na konci náměstí odbočíme doprava. Jsme v části města, která se jmenuje Stará náves.

Najděte obrázek prasátka.

Jaké zvuky vydávají prasátka? Chrochtejte až do chvíle, než objevíte žlutou bránu, kterou jsme viděli na mapě na začátku výletu. Chrochtání by nemělo trvat příliš dlouho, abyste se neuchrochtali. :)

Tato (žlutá) **brána** je pozůstatkem klasicistní architektury. Ukazuje nám, jak vypadaly bohaté selské dvory, než se z Kaznějova stalo průmyslové město. V té době zde žili sedláci, kteří obhospodařovali pole, pod nimiž se teprve později začal těžit bílý jíl.

Zjistěte podle letopočtu na bráně, jak je stará. Kolik je jí let? A zkuste to bez kalkulačky.

Stará je, ale první zdejší stavení si určitě nepamatuje. Možná by ho z mozkových závitů vykutal svatý, který bránu hlídá. Vidíte ho?

Kaznějov je dáván do souvislosti se založením kláštera v Plasích v roce 1145, kdy zde byla postavena první stavení. Tehdy to byla jen malá osada uprostřed hlubokých lesů. Živořilo tu jen pár rodin zemědělců. Po několik století se život v Kaznějově příliš neměnil, lidé se pod dohledem mnichů starali o svá pole. V první polovině 13. století zde klášter založil poplužní dvůr obhospodařovaný poddaným lidem. Proč poplužní? Podle ***popluží***, což byla stará míra, která zhruba odpovídala rozloze půdy, kterou za sezonu dokázalo obdělat jedno spřežení s pluhem. (Odhadem šlo 20 až 60 hektarů. To znamená asi tak 30 až 85 fotbalových hřišť.) Dvůr byl opevněn jako tvrz a byl při něm velký ovčín. Podle některých údajů stávala tvrz na místě dnešní usedlosti č. 8 na návsi (U Beránků).

Tak se na to místo zajdeme podívat.

Než ke stavení dojdeme, najděte na domku napravo ženskou tvář.

Zatvařte se jako ona dáma a bez smíchu dojděte až k cílovému stavení č. 8.

Ovečky tady nejsou, ale je tu prodejna keramiky.

Vypátrejte nad hlavním uzávěrem plynu kachličky s obrázky. Jsou a nich nádoby s antickými motivy.

Kolik mužů na nich napočítáte?

4. Napište číslo.

Proč se zde prodává keramika, je úplně jasné. Samozřejmě to souvisí s těžbou kaolinu. Bez této suroviny se při výrobě porcelánu, obkladaček a podobně prostě neobejdete. Bylo tedy logické postavit prodejny přímo tam, kde se materiál těží a zpracovává, aby cesta výrobku k zákazníkovi byla co nejkratší.

Historicky je Kaznějov úzce propojen se sousední Horní Břízou, kde vznikly obrovské závody na výrobu keramického zboží, jako jsou kachle, dlaždice nebo šamotové cihly. I Horní Břízou vede výlet s tajenkou a o keramice v něm vyprávíme trochu více.

Beránkovi tady mají svůj kříž. Najděte ho. Jak se jmenovali manželé křestními jmény?

Pán ho měl dlouhé, takže se celé nevešlo. :)

Srdcem staré části města je **kaple svatého Jana Křtitele**.

Uvnitř se dříve nacházel vzácný oltář. Původní kaple vyhořela v roce 1892, již za dva roky ji však nahradila nová. Už ne barokní, ale pseudorománská. Což znamená, že se „tvářila“, jako že je ještě starší než ta vyhořelá. Zajímavé. Dnes se přece všichni snažíme vypadat, že jsme mladší… Jak pseudorománský sloh poznáte? Třeba podle typických oblouků nad okny a dveřmi a zdobných prvků na fasádě, kterým se říká zubořez. (Vypadají trochu jako malé zoubky pod střechou.)

Odbočíme doprava a suneme se pár metrů až k ulici Dlouhé. Tam to znovu zakroutíme doprava.

Ještě ale posečkejte a zkuste se zamyslet nad názvem města. Kaznějov…? Copak vám to připomíná?

Nám skoro nic kromě zubního kazu. A tak přebíráme informaci z webu města. Jméno města pravděpodobně vznikl podle *káznice*, která měla být umístěna v prostoru současného obytného domu č. 87 v horní části návsi.

Podívejte se napravo. Co vidíte? Tak vidíte!

Káznice! Rychle pryč! Před zákonem prcháme Dlouhou ulicí, kterou doprcháme až skoro k potoku na cyklostezku.

Kdybychom šli stále rovně, došli bychom do míst, kde kdysi stávala chemička (nyní je zde fotovoltaická elektrárna).

Čímž se dostáváme k dalšímu důležitému období města.

Kaznějov proslavila firma rodiny Starckových. Jak si již říkali, už v 19. století tady začala vyrábět kyselinu sírovou a později i dalších látky. A hlavně jednu náramně oblíbenou! Vitacit! Znáte? A chutná?

Kyselina sírová nebo kamenec jsou jistě užitečné a nezbytné v koželužství nebo při barvení látek, ale… Nejsou právě sexy. Natož cool.

Proto se v 60. letech 20. století zdejší chemici a průmyslníci rozhodli využít své znalosti chemie k výrobě potravinářských přísad. Základem zrození Vitacitu byla kyselina citronová. Vitacit vznikl jejím spojením s dalšími přísadami. Chemici do směsi přidali cukr pro sladkou chuť, potravinářská barviva pro veselý vzhled, a hlavně různé ovocné esence, které prášku dodaly vůni citronu, jahod, pomerančů nebo malin. Nejdůležitější složkou, která dělala Vitacit Vitacitem, byl hydrogenuhličitan sodný neboli jedlá soda. Právě díky ní prášek po smíchání s vodou začal vesele šumět, protože se uvolňovaly bublinky oxidu uhličitého.

Výroba v Kaznějově běžela naplno od roku 1970. Vitacit se stal okamžitým hitem. Děti ho milovaly nejen jako nápoj, ale sypaly si ho přímo do dlaně a olizovaly ho, protože na jazyku příjemně štípal a pěnil. Pro město to znamenalo velkou slávu, protože sáčky a krabičky s tímto žlutým, oranžovým nebo červeným práškem znali lidé v celé zemi. Předchůdce Vitacitu, kterým byly šuměnky neboli šumák, z dětských životů vyšuměl.

Děti, ochutnaly jste někdy Vitacit? Vaše babičky a dědové určitě ano. Obrovským hitem byly ve stejné době také již

vzpomínané šuměnky, sójový suk nebo žvýkačky Pedro s obrázkem kluka v sombreru. Po chvilce sice ztratily chuť, ale dělaly se z nich parádní bubliny.

Autorka tohoto textu ve věku 8 let vyfoukla z deseti balení Pedra tak velkou bublinu, že se za ní schovala celá její hlava. Každá bublina ale jednou splaskne. Tahle taky. Výsledkem byl domácí hukot. Maminka musela umělkyni bublin splasklou žvejku z řas a vlasů odstřihávat! :)

Po roce 1989 se podnik bohužel nedokázal vyrovnat se změnou trhu. Přišel o ochrannou známku, v roce 1997 spadl do prvního konkurzu, pak do druhého… A skončil. Od roku 2015 začala demolice většiny zchátralých objektů. Kde dříve stával tento chemický kolos, postupně vyrostlo pole solárních panelů.

Těm básničku o sluníčku recitovat nebudeme! :)

Ale máme pro vás dobrou zprávu: Barevný sladký prášek se stále ještě koupit dá. I když ho vyrábějí jinde a chutná trošku jinak. Barevnou parádu na ovšem jazyku udělat umí! A s trochou fantazie si tenhle prášek dokážete vyrobit i sami doma… Díky, internete!

Sesypali jsme se po schodech na cyklostezku a pustíme se po ní doleva. Tato část výletu se vám bude líbit nejvíc. Míříme totiž ke koupališti a dřevěným zvířátkům.

Než dorazíme k prvnímu z nich, chvilku si zapátráme. Procvičování pozorovacích schopností není nikdy dost.

Najděte na domečku nalevo vyboulené mříže. Víte, proč jsou vyboulené? My myslíme, že kvůli truhlíkům. Co si myslíte vy, truhlíci?

Nalevo také hledáme dopravní značku, která označuje obytnou oblast. Kolik je na ní postav?

Najdete na domě čp. 258 kočičku?

Hledáme rozcestník, který nás posílá ke koupališti. Už také vidíme vodní nádrž. A u ní první dřevěná zvířátka.

Tyto dřevěné sochy vznikly jako součást projektu oživení okolí Kaznějova. Jejich hlavním úkolem je hravou formou představit typické obyvatele našich lesů.

Sochy veverky, sovy, datla a dravce (často bývá označován jako káně nebo jestřáb) byly vytvořeny zručnými řezbáři. Využili k jejich výrobě kmeny stromů, které musely být v okolí ze zdravotních důvodů pokáceny. Jsou to takzvané sochy z jednoho kusu dřeva, vytvořené motorovou pilou a dláty. Sledujte detaily! Třeba to, jak datel „ťuká“ do kůry. Nebo jak má sova pečlivě vyřezané peří. Uf, to muselo být práce!

Kolik zvířátek napočítáte na první soše?

Podívejte se na veverku, která je níže.

5. Jak se jmenuje část těla, kterou má na soše nejníže?

Znáte nějakou pohádku, ve které se zubí veverka?

My tu *O veverce Zrzečce*. Tato knížka je oblíbená už desítky let, protože je plná krásných obrázků a učí děti, jak jsou veverky v lese důležité a jak si dokážou chytře schovávat zásoby na zimu.

Pohádkovou postavičkou, kterou určitě znáte, je veverka z animovaného filmu *Doba ledová*. Jmenuje se Scrat. I když ve filmu nemluví, její nekonečná snaha bezpečně schovat jeden jediný žalud je hlavním motivem mnoha vtipných scének. Tato veverka se stala tak populární, že o ní vzniklo i několik samostatných krátkých filmů, kde bojuje s přírodními živly. Někdy dokonce cestuje v čase, jen aby nepřišla o svůj drahocenný mlsek.

Přejdeme kolem hasičského cvičiště a zastavíme se až u další dřevěné sochy. Mezitím věnujeme ještě několik vět zrzavému hlodavci.

V českých lesích i parcích narazíte na jediný druh, kterým je veverka obecná. Přesto vás může překvapit svou barevností, protože se vyskytuje v různých odstínech. Od rezavé přes hnědou až po úplně černou. Zajímavé je, že barva kožíšku často souvisí s prostředím, kde žije. Ve světlých listnatých lesích bývají veverky spíše rezavé a v tmavých jehličnatých horách

zase tmavší, aby byly lépe maskované před dravci.

Veverka je neuvěřitelný atlet, který dokáže skočit až do vzdálenosti čtyř metrů. Její huňatý ocas jí při těchto akrobatických kouscích slouží jako kormidlo i padák zároveň. V zimě zase ocásek funguje jako teplá peřina, do které se v hnízdě zabalí, aby neprochladla.

Právě v hledání potravy jsou veverky opravdoví mistři, protože si během podzimu schovají tisíce oříšků a semínek do různých skrýší v zemi nebo v dutinách stromů. Protože si nepamatují úplně všechna místa, kam si jídlo schovaly, mnoho zapomenutých oříšků na jaře vyklíčí, čímž veverky nevědomky pomáhají sázet nové stromy a rozšiřovat naše lesy.

Přicházíme k další soše. Jak se jmenuje tento noční dravec? Vidíte jeho mláďátka?

Spočítejte, kolik „prstů“ neboli pařátů má na jedné noze.

Nalevo do vás teče potůček. Má zvláštní barvu. Víte, čím to je?

Vodní toky v okolí kaolinových dolů mají bílou barvu, protože se do nich dostávají malilinkaté částečky kaolinu. Představte si to tak, jako když do sklenice čisté vody nasypete lžičku hladké mouky a zamícháte ji. Voda se hned zakalí a zbělá. S kaolinem je to stejné. Kousíčky hlíny jsou tak lehké, že se ve vodě nepotopí ke dnu, ale vznášejí se v ní. Odborně se tomuto jevu říká *suspenze* a v okolí Kaznějova k němu dochází hlavně při velkých deštích, kdy voda stéká z bílých hald a cest přímo do potoků.

Kaolin naštěstí není jedovatý. Je to v podstatě jen velmi čistý jíl, který se přidává i do pleťových masek nebo některých léků na žaludek. Pokud se takovou vodou ošplouchnete, kůži se nic nestane. Náš pejsek dokonce bílou vodu chlemtal. Nic se mu nestalo. Vy to nezkoušejte. :)

Míjíme sochu datla a pak hned káněte. Koukněte mu na nožku.

6. Kolik pařátů napočítáte na jedné noze?

Sochy se nacházejí v blízkosti kaznějovského **koupaliště**, které je náramně zajímavé.

Bylo vybudováno v minulém století jako požární a vodní nádrž pro místní obyvatele a dělníky z továren, aby se měli v horkých létech kde ochladit. Tak se na ně jdeme podívat. Koupáníčko zde musí být přímo parádní!

Než k němu dojdeme, přezkoušíme si vás ze sluníčkové básničky. Kdo si ji zapamatoval? Ten, kdo ne, jde se koupat! Je jedno, že je třeba únor nebo zima jako v morně! Děláme si legraci… :)

Spí a spí,

slunce spí,

kdo ho asi probudí?

My si na něj zavoláme,

tím sluníčko přivoláme.

Vstávej, slunce, začni hřát,

my si s tebou chceme hrát.

Najděte u koupaliště naučnou tabuli.

7. Opište druhé slovo souvislého textu.

Naučná stezka nás vede do lesa. Vyhledejte na kraji ve stromě zarostlou cedulku. Co hlásí?

Tato část cesty se nám líbila nejvíce. Příroda je zde opravdu moc hezká. A ten klid… A to si představte, že jste opravdu jen pár set metrů od dolů.

Procházíme borovým lesem a vyprávíme si.

Nezapomeňte však odbočit na lesní křižovatce doprava. Je to asi po půl kilometru chůze. Ke kapličce tedy nedojdeme. Kdo dojde, hned se otočí a vyrazí opačným směrem.

Těžba kaolinu v Kaznějově nezačala náhodou. Šlo o souhru obrovského přírodního bohatství a šikovnosti tehdejších podnikatelů. Všechno odstartovalo v 19. století, kdy lidé zjistili, že pod zemí v okolí dnešního lomu leží jedna z největších a nejčistších zásob této bílé hlíny v celé Evropě.

Hlavním důvodem, proč se do země koplo právě tady, byla obrovská poptávka po porcelánu a keramice. V té době byl porcelán velmi módní a drahý. A protože kaolin je jeho hlavní přísadou, začalo se mu říkat bílé zlato. Podnikatelé jako Johann David Starck nebo Johann Fitz si uvědomili, že v Kaznějově mají tento poklad přímo pod nohama a že je tak kvalitní, že se z něj dají vyrábět i ty nejnáročnější věci, jako jsou izolátory elektrického vedení nebo jemný porcelán.

Dalším důležitým důvodem byla blízkost uhlí a vody. Aby se dal kaolin zpracovat, musel se nejdříve vyprat v tekoucí vodě a pak usušit v pecích, které potřebovaly palivo. Kaznějov měl obojí: Protékal tudy potok a nedaleko se těžilo uhlí. Když se k tomu v roce 1873 přidala železnice, bylo vyhráno. Vytěžený kaolin se mohl snadno a levně rozvážet do továren po celém světě.

Pokud jste se dostali na křižovatku, odbočte doprava. Za pár minut narazíte na ceduli *Pásmo hygienické ochrany.* Bez obav, nemusíte se dezinfikovat. Jen si tím potvrdíte, že jdete správně.

O kousek dál narazíte napravo u potoka na budovu, u které se zjevně tok vody v minulosti reguloval. Což potvrzuje to, co jsme vám říkali před chvilkou. Voda je při těžbě kaolinu velmi důležitá.

Znáte nějaké písničky, ve kterých se zpívá o vodě? Zamyslete se, třeba vás napadnou ještě jiné než ty, co přistály na mysli nám. Dokážete z každé z nich zazpívat alespoň jednu sloku?

Holka modrooká, nesedávej u potoka ...

Teče voda teče, cez velický majír...

Prší, prší, jen se leje...

Už se ten Tálinskej rybník nahání...

Teskně hučí Niagara...

Řeka lásky (Marie Rottrová)

Studánko stříbrná (Hana Zagorová)

Voda živá (Aneta Langerová)

Napravo v lese je zvláštní budova, která má určitě také nějakou souvislost s někdejší těžbou. Nyní je opuštěná, ale my u ní narazili na partu amatérských filmařů. Ani ti však o ní mnoho nevěděli. Stejně jako my, kteří jsme ale zjišťovali a pídili se, až se z nás kouřilo. Marně. Pokud víte více, určitě nám napište na veldo@veldo.cz. Rádi se pak podělíme o informaci s dalšími výletníky.

O kousek dál narazíme na štěrkovou cestu. Vede doleva k lomu. V tuto chvíli jsme mu opravdu nejblíže. Ale my držíme směr doprava. Pomaličku míříme do cíle.

Cílovou pásku přetrhne poslední dnešní „bílozlaťácká“ informace, kterou vám odvyprávíme.

Lom Kaznějov je příkladem, že lidská činnost dokáže zcela proměnit tvář země. S délkou 1,8 kilometru a šířkou téměř 800 metrů jde o největší kaolinový lom ve střední Evropě. Těžba v něm probíhá už přes sto let. Když ho spatříte zdálky, uvidíte rozsáhlou rudohnědou krajinu, kde se střídají odstíny země, písku a hlíny. Nákladní automobily a stroje v ní vypadají jako hračky ztracené v obřím pískovišti.

Těžba zde probíhá z patnácti pater a každý rok se tu vytěží zhruba dva miliony tun materiálu. Jen asi osmnáct procent tvoří samotný kaolin, zbytek jsou písky a kamenivo. I ty se ovšem dále zpracovávají a prodávají.

Přestože by mohl být kaznějovský lom pro veřejnost fascinující atrakcí, vstup je sem přísně zakázán. Nejenže jde

o soukromý majetek těžební společnosti LB Minerals, ale navíc je tu nebezpečí vážných úrazů. Stěny lomu jsou nestabilní, hrozí sesuvy a tak.

Scenérie dolu však často využívají k natáčení filmaři. V pohádce *Princezna ze mlýna 2* představuje tato megadíra tureckou krajinu. Kdo chce tedy důl vidět, má šanci. Jen se na něj musí při sledování pohádky víc soustředit.

Víme, že už vás bolí nožičky, ale už se opravdu blížíte k cíli.

Přicházíme k areálu, v němž se lidé starají o zemědělské zásobování. Obcházíme ho tak, že ho máme po levoboku.

K tomu si můžeme zazpívat písničku z pohádky, která se v dole natáčela.

Vím jedno návrší,

zámek nádhernej.

Z nejhezčích pohádek ho znám.

Stavěnej z křišťálu

sahá k nebi pomálu,

povětří přijde k duhu princeznám.

Ještě mineme sklad dřeva… A jsme u nádraží.

Tajenka vyluštěna! Vykukuje na vás z ní dobrota, o které jsme si už vyprávěli. Kdo to začal tušit už dávno? :)

Máme hotovo. Procházka i osvěta jsou u konce. Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil. Děkujeme, že jste si s námi zahráli. Také děkujeme Destinační společnosti Postřelí, že nám výlet pomohla vymyslet a nabídla ho všem výletníkům ke stažení zdarma.

Přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

V textu byly použity mj. texty z webů www.kudyznudy.cz, www.pohadkozem.cz, https://plzensky.denik.cz/, https://www.kaznejov.cz, https://www.zivotcestovatele.cz, https://www.promaminky.cz, https://plzen.rozhlas.cz atd.

Otázky k tajence

1. **Napište název ptáka.**
2. **Opište název města.**
3. **Opište první slovo vlevo nahoře.**
4. **Napište číslo.**
5. **Jak se jmenuje část těla, kterou má na soše nejníže?**
6. **Kolik pařátů napočítáte na jedné noze?**
7. **Opište druhé slovo souvislého textu.**



A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 02.11.2026 06:36